

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.1>

УДК 354: 331.5

С. О. Шевченко,

*д. держ. упр., професор, професор кафедри управління та адміністрування,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0079-3069>

Л. А. Гаєвська,

*д. держ. упр., професор,
професор кафедри національної економіки та публічного управління,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1463-9481>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В МЕРЕЖЕВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

S. Shevchenko,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of Department of
the Department of Management and Administration of the Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs*

L. Gaievska,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of
Department of National Economy and Public Administration of Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman*

INNOVATIVE APPROACHES TO THE MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE NETWORK ENVIRONMENT

Акцентовано, що мережево-інформаційне суспільство висуває нові вимоги до системи освіти, що передбачають формування інтелектуальних здібностей кожної людини для неперервного навчання протягом її життя як в умовах невизначеності, так і в мирний час. Визначено, що освітня система повинна забезпечувати прицільний розвиток ефективних навичок у здобувачів для успішної адаптації їх у світі цифрових технологій. Аргументовано, що завданням публічного управління у цій сфері та системи освіти зокрема має бути стимулювання активності здобувачів та їхньої самостійності у процесі самоосвіти, що можливо за рахунок допомоги особистості впроваджувати сучасні знання та компетенції в практичний досвід. Такий підхід відповідає потребам мінливого інституційного середовища (що включає соціальні та правові інститути, органи публічної влади та ін.), сприяючи розвитку гнучкості й адаптивності у вивченні та використанні новітніх технологій. Обґрунтовано, що освітня система в мережево-інформаційному суспільстві виступає одним із ключових каталізаторів розвитку особистісних та професійних компетенцій, підвищення рівня добробуту людей і соціально-економічного розвитку територій. Наполягається, що сучасна освітня система в мережево-інформаційному суспільстві спрямована на виклики цифрової ери, що забезпечує формування критичного мислення, творчих навичок і вмінь адаптуватися до мінливого інституційного середовища. З'ясовано, що підвищені вимоги суспільства та часу зумовлюють застосування інноваційних методів до навчання в системі освіти, зокрема, під час підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців. Розглядається вплив інновацій на систему освіти таких службовців та якість освіти, що підвищується за рахунок розвитку мережевої освіти. Доведено важливість й ефективність новаторських засобів та технологій у контексті підвищення кваліфікації публічних службовців і сприяння їхньому професійному зростанню. Визначено переваги та виклики використання інноваційних мережевих підходів у навчанні, а також наголошено на важливості покращення якості освіти для забезпечення ефективного

функціонування публічного управління в умовах розбудови національної інноваційної системи України. Надано рекомендації щодо уточнення положень відповідної Концепції розвитку національної інноваційної системи з позиції забезпечення розвитку підсистем освіта та генерація знань, що визнані одними з визначальних у межах цієї системи.

It is emphasized that the network and information society makes new demands on the education system, which provide for the formation of the intellectual abilities of each person for continuous learning throughout his life both in conditions of uncertainty and in peacetime. It was determined that the educational system should ensure the targeted development of effective skills in students for their successful adaptation in the world of digital technologies. It is argued that the task of public administration in this field and the education system in particular should be to stimulate the activity of students and their independence in the process of self-education, which is possible due to the help of the individual to introduce modern knowledge and competences into practical experience. This approach meets the needs of a changing institutional environment (which includes social and legal institutions, public authorities, etc.), promoting the development of flexibility and adaptability in learning and using the latest technologies. It is substantiated that the educational system in the network and information society acts as one of the key catalysts for the development of personal and professional competences, raising the level of people's well-being and socio-economic development of territories. It is insisted that the modern educational system in the network and information society is aimed at the challenges of the digital era, which ensures the formation of critical thinking, creative skills and the ability to adapt to the changing institutional environment. It was found that the increased demands of society and time lead to the use of innovative methods for learning in the education system, in particular, during the training and advanced training of public servants. The impact of innovations on the education system of such employees and the quality of education, which increases due to the development of online education, is considered. The importance

and effectiveness of innovative means and technologies in the context of improving the qualifications of public servants and promoting their professional growth have been proven. The advantages and challenges of using innovative network approaches in education are identified, and the importance of improving the quality of education to ensure the effective functioning of public administration in the context of the development of the national innovation system of Ukraine is emphasized. Recommendations were given to clarify the provisions of the relevant Concept for the development of the national innovation system from the point of view of ensuring the development of education and knowledge generation subsystems, which are recognized as one of the determining factors within this system.

Ключові слова: *публічне управління, якість освіти, мережева освіта, публічні службовці, інноваційні методи освіти.*

Keywords: *public administration, quality of education, network education, public servants, innovative methods of education.*

Постановка проблеми. В умовах швидкої трансформації сучасного світу, державні службовці стають ключовими учасниками, які повинні постійно оновлювати свої знання та навички. Звичайні методи навчання можуть виявитися недостатньо ефективними для задоволення потреб у підвищенні кваліфікації. Різноманітний досвід та індивідуальні потреби публічних службовців створюють складні завдання, пов'язані з визначенням оптимальних методів навчання.

Виникає проблема, як забезпечити гнучкість та індивідуальний підхід до процесу навчання, враховуючи різноманіття в досвіді та вимогах публічних службовців. Обмежений часовий режим та географічні обмеження часто стають перешкодою для можливості публічних службовців навчатися за допомогою класичних методів. Зокрема, це може ускладнювати їхню можливість отримання актуальних знань та навичок, які важливі для ефективної роботи в динамічному сучасному інституційному середовищі.

Відтак, виникає необхідність модернізації системи публічного управління та системи освіти зокрема в контексті сучасної інформаційно-мережевої реальності.

Постановка завдання. Метою статті є визначення інноваційних підходів до модернізації публічного управління у сфері забезпечення якості освіти в мережевому середовищі в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективи розвитку освіти та відповідні управлінські стратегії в межах концепції системи якісної освіти досліджували Л. Горбунова, Л. Грень, А. Гуменюк, В. Кізім, Є. Князева, В. Лутай, Є. Машбиць, В. Мороз, С. Мороз, В. Монахов, С. Пейперт, А. Помаза-Пономаренко, В. Роберт та ін. Ще одна група науковців розглядає освіту у концептуальному вимірі як мережу, зокрема, Р. ван дер Ваарт, С. Ганаба, Л. Горбунова, І. Книш, Н. Кочубей, Р. Рабінович, К. Січкаренко, А. Хейнен, І. Хмиров, та ін. [1; 2; 4; 6; 7; 8; 9; 11; 12; 13].

Виклад основного матеріалу. Стратегічне управління інноваціями в Україні відбувається в рамках концептуальних засад, закладених у структурі національної інноваційної системи. Так, у 2009 році Кабінет Міністрів України ухвалив відповідну Концепцію розвитку національної інноваційної системи (на період до 2025 року) [3]. У межах цієї Концепції акцентовано, що інноваційна політика відзначається тенденцією щодо подальшого відставання України у технологічному розвитку від розвинутих країн світу [там само]. Серед причин ситуації, що склалася в цій сфері, можна визначити такі: навчання «неактуальним» знанням; застарілість освітніх методів; відсутність бажання в самих здобувачів навчатися; зменшення чисельності серед них конкурентоспроможних фахівців; зменшення кількості інноваційно активних підприємств, які б могли працевлаштовувати фахівців та ін. Складності ситуації додає повномасштабна агресія РФ проти України. У той же час, війна, розпочата РФ, надає нові можливості для нашої держави щодо модернізації її системи публічного управління у сфері освіти в напрямку забезпечення її якості.

Якість освіти визначається як одна з передумов сталого розвитку держави. У контексті європейської й євроатлантичної інтеграції України, а також у зв'язку із становленням ринкової економіки, освіта перетворюється в товар на ринку надання послуг. Її якість та ефективність управління займають важливе значення, оскільки освіта безпосередньо пов'язана з ринком праці та соціально-економічною сферою розвитку суспільства загалом, що робить її інвестицією в майбутнє.

У цьому контексті варто звернути увагу на зміст визначення національної інноваційної системи — це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [3; 10]. Урахування положень фундаментальної науки дає підстави обґрунтувати визначення інституційного середовища публічного управління у сфері освіти крізь призму функціонування національної інноваційної системи, що включає низку законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій). Аналіз положень теорії інституціоналізму [7; 13] дозволив визначити базис функціонування інституційного середовища публічного управління у сфері освіти, у т.ч. мережевої. Цей базис передбачає функціонування соціальних, правових, політичних інститутів, а також публічних інституцій (державного та приватного сектору). Дієва взаємодія інститутів та інституцій (органів державної влади, підприємств, організацій приватного сектору та ін.) дозволяє забезпечувати належне функціонування та розвиток об'єкту публічного управління. Він представлений тією чи іншою сферою суспільної життєдіяльності чи економіки. Зважаючи на предмет нашого дослідження, можемо відзначити, що об'єктом публічного управління є освітня сфера, що включає систему освіти, заклади освіти, учасників освітнього процесу, відносини, які виникають між ними та ін.

Згідно з чинною правовою базою України національна інноваційна система включає такі підсистеми:

1) державного регулювання, що складається із законодавчих, структурних і функціональних інституцій, які встановлюють та забезпечують дотримання норм, правил, вимог в інноваційній сфері та взаємодію всіх підсистем національної інноваційної системи;

2) освіти, що складається з закладів вищої освіти, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою, а також навчальних закладів, які проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

3) генерації знань, що складається з наукових установ та організацій незалежно від форми власності, які проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології;

4) інноваційної інфраструктури, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації;

5) виробництва, що складається з організацій та підприємств, які виробляють інноваційну продукцію і надають послуги та (або) є споживачами технологічних інновацій [3].

Як видно, нормотворці виділили одне з визначальних місць підсистемам освіти та генерації знань, що складається з наукових установ. У той же час, наразі в Україні не визначені основні засади державної політики з питань забезпечення розвитку національної інноваційної системи. При цьому державне регулювання розвитку національної інноваційної системи вимагає формування інституційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки тощо. Базис розвитку всіх цих напрямків становить ефективна система освіти.

Серед шляхів вирішення проблемних питань, пов'язаних із розвитком

національної інноваційної системи України, нормотворці виокремили «узгодження державної промислової, фінансової, податкової політики з державною політикою у сфері *освіти*, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності» [3]. При цьому в Концепції розвитку національної інноваційної системи рекомендовано забезпечувати інноваційну спрямованість системи освіти шляхом: 1) підвищення рівня комп'ютеризації вищих навчальних закладів; 2) активізації науково-технічної й інноваційної діяльності закладів вищої освіти та збільшення обсягу її бюджетного фінансування; 3) утворення інноваційних структур у системі освіти; 4) реформування системи освіти з урахуванням вимог європейських стандартів і збереженням культурних та інтелектуальних національних традицій [3].

У той же час, підкреслимо, що термін дії Концепції розвитку національної інноваційної системи вже спливає. Протягом майже 15 років очікувані результати від упровадження цієї Концепції, на жаль, не досягнуті у повній мірі (див. табл. 1). Серед найбільш очікуваних результатів були визначені такі:

- збільшення частки інноваційної продукції в прирості ВВП, яка повинна досягти не менш як 30% загального обсягу приросту ВВП;
- збільшення до 50% частки інноваційної продукції в обсязі виробництва промислової продукції;
- забезпечення інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок до світового науково-технологічного простору;
- підвищення до 60% частки інноваційно активних підприємств у промисловості та до 30% частки сектора високотехнологічних виробництв у структурі обробної промисловості;
- збільшення у 5–7 разів обсягу експорту високотехнологічної продукції та технологій [3; 7; 14].

Таблиця 1. Обсяг реалізованої інноваційної продукції за видами економічної діяльності

	Код за КВЕД-2010	Обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг)			
		млн.грн		% до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств відповідного виду економічної діяльності	
		2018	2020	2018	2020
Усього		39121,4	59509,0	0,7	1,1
Промисловість	V+C+D+E	27329,6	50485,8	0,9	1,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	315,1	5817,8	0,1	1,8
Добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів	08	39,4	23,5	0,1	0,1
Надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	09	–	к/с	–	к/с
Переробна промисловість	C	26864,2	44498,0	1,4	2,4
Виробництво харчових продуктів	10	4415,3	6032,1	0,9	1,1
Виробництво напоїв	11	2227,3	1039,8	3,2	1,6
Виробництво тютюнових виробів	12	к/с	к/с	к/с	к/с
Текстильне виробництво	13	102,9	148,0	1,2	1,4
Виробництво одягу	14	141,4	161,2	1,0	1,3
Виробництво паперу та паперових виробів	17	163,3	252,8	0,4	0,7
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	18	1027,2	65,2	8,1	0,5
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	21,0	к/с	0,0	к/с
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	1186,9	1030,0	1,6	1,3
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	892,1	1460,1	2,4	3,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів	22	1258,0	597,4	2,2	1,0
Металургійне виробництво	24	2452,4	14106,2	0,5	3,8
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	25	1536,5	911,1	2,9	1,5
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	26	1096,2	1452,6	6,1	9,3
Виробництво електричного устаткування	27	1459,9	2470,3	3,5	6,8

Продовження таблиці 1.

	Код за КВЕД-2010	Обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг)			
		млн.грн		% до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств відповідного виду економічної діяльності	
		2018	2020	2018	2020
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	28	2235,8	3803,1	3,1	5,4
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	29	1300,6	1516,2	5,1	5,1
Виробництво інших транспортних засобів	30	2581,6	2060,4	5,5	4,5
Виробництво меблів	31	474,3	332,8	2,5	1,3
Ремонт і монтаж машин і устаткування	33	300,4	131,1	0,9	0,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	126,2	169,9	0,0	0,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	35	126,2	169,9	0,0	0,0
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	24,0	к/с	0,1	к/с
Забір, очищення та постачання води	36	1,4	к/с	0,0	к/с
Каналізація, відведення й очищення стічних вод	37	к/с	–	к/с	–
Збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів	38	20,3	–	0,1	–
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	1314,1	1602,3	0,3	0,4
Наземний і трубопровідний транспорт	49	114,5	512,2	0,1	0,3
Водний транспорт	50	–	–	–	–
Авіаційний транспорт	51	к/с	к/с	к/с	к/с
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	52	436,6	871,6	0,3	0,5
Інформація та телекомунікації	J	766,2	962,9	0,7	0,7
Видавнича діяльність	58	40,1	244,4	0,7	5,0
Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність	62	436,7	411,4	1,1	0,8
Надання інформаційних послуг	63	196,6	31,9	2,3	0,3
Фінансова та страхова діяльність	K	1732,0	191,3	4,2	0,6

Продовження таблиці 1.

	Код за КВЕД-2010	Обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг)			
		млн.грн		% до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств відповідного виду економічної діяльності	
		2018	2020	2018	2020
Допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування	66	к/с	к/с	к/с	к/с
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу	71	339,0	199,2	1,3	0,7
Наукові дослідження та розробки	72	5057,3	4084,0	33,3	25,0
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку	73	80,0	142,3	0,3	0,4

Джерело: складено на підставі [5]

Із табл. 1 видно, що у 2020 році (у порівнянні з 2018 роком) у 1,5 рази збільшився обсяг реалізованої інноваційної продукції. Крім того, позитивною тенденцією розвитку національної інноваційної системи можна було б визнати сферу «наукових досліджень», що була відзначена серед очікуваних результатів. Проте формування подальших позитивних тенденцій поки складно забезпечити через повномасштабну агресію РФ проти України. На підтвердження наведено інформацію щодо кількості інноваційно активних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2. Кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності

	Код за КВЕД-2010	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць		Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств, %	
		2016-2018	2018-2020 ³	2016-2018	2018-2020 ³
Усього		8173	2281	28,1	8,5
Промисловість	B+C+D+E	4060	1550	29,5	12,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	107	26	21,9	10,7
Добування кам'яного та бурого вугілля	05	6	2	12,8	6,7

Продовження таблиці 2.

	Код за КВЕД-2010	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць		Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств, %	
		2016-2018	2018-2020 ³	2016-2018	2018-2020 ³
Добування сирової нафти та природного газу	06	11	4	25,0	20,0
Добування металевих руд	07	10	4	41,7	21,1
Переробна промисловість	C	3626	1452	31,8	13,1
Виробництво харчових продуктів	10	708	275	37,2	14,8
Виробництво напоїв	11	99	40	43,4	18,2
Виробництво тютюнових виробів	12	2	1	28,6	11,1
Текстильне виробництво	13	68	27	33,3	13,7
Виробництво одягу	14	144	34	22,1	5,9
Виробництво паперу та паперових виробів	17	95	41	30,0	12,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	13	6	26,0	14,3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	181	99	41,6	21,4
Виробництво основних фармацевтичних продуктів	21	64	41	57,1	38,3
Виробництво гумових і пластмасових виробів	22	237	75	32,2	10,4
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	23	244	99	24,8	10,9
Металургійне виробництво	24	90	39	30,9	13,3
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	26	100	70	40,3	27,2
Виробництво електричного устаткування	27	134	76	38,0	19,9
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	28	323	145	35,3	15,7
Виробництво меблів	31	128	53	35,8	15,1
Ремонт і монтаж машин і устаткування	33	151	41	18,7	5,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	143	37	20,0	11,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	35	143	37	20,0	11,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	184	35	15,8	8,9
Забір, очищення та постачання води	36	78	18	14,0	10,3

Продовження таблиці 2.

	Код за КВЕД-2010	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць		Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств, %	
		2016-2018	2018-2020 ³	2016-2018	2018-2020 ³
Каналізація, відведення й очищення стічних вод	37	21	8	17,9	10,0
Збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів	38	83	9	17,1	6,7
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	46	2174	300	30,1	4,2
Наземний і трубопровідний транспорт	49	294	66	13,6	3,0
Водний транспорт	50	5	–	20,0	–
Авіаційний транспорт	51	10	3	23,8	7,5
Поштова та кур'єрська діяльність	53	16	4	38,1	11,1
Інформація та телекомунікації	J	619	121	31,5	6,4
Видавнича діяльність	58	119	16	32,4	5,6
Телекомунікації (електрозв'язок)	61	99	31	27,7	8,6
Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність	62	213	52	35,1	8,4
Надання інформаційних послуг	63	83	13	30,2	4,8
Фінансова та страхова діяльність	K	222	12	38,3	6,5
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу	71	262	67	21,9	5,9
Наукові дослідження та розробки	72	114	79	37,4	27,4
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку	73	154	19	34,0	4,4

Джерело: складено на підставі [5]

Серед очікуваних результатів було заявлено «підвищення до 60% частки інноваційно активних підприємств у промисловості та до 30% частки сектора високотехнологічних виробництв у структурі обробної промисловості» [3; 7; 14]. Однак із табл. 2 видно, що це завдання не зреалізовано, більше того, протягом 2016-2020 рр. кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності в Україні зменшилась у 4 рази. Крім того, значною мірою зменшилась частка кількості інноваційно активних підприємств у

загальній кількості підприємств.

Зважаючи на викладене, вважаємо, що важливо надати обґрунтування уточнених рекомендацій, спрямованих на корегування процесу отримання вищевказаних результатів, зокрема у сфері освіти. Освіта як соціально-економічне явище привертає увагу науковців різних галузей знань (економіки, педагогіки, права тощо) й є об'єктом досліджень значної групи вчених. Таким чином, її зміст не обмежується класичним визначенням, а складається відповідно до конкретної галузі знань. Нова система управління освітою має за мету забезпечити швидкий інноваційний розвиток і створити умови для постійного зростання, самовдосконалення та самореалізації кожної особистості протягом її життя. На цій підставі можемо підкреслити, що важливим є забезпечення комплексного підходу до функціонування системи управління освітою. Забезпечити останнє може застосування міждисциплінарного підходу, обґрунтувати методи якого видається можливим у межах науки «Публічне управління та адміністрування».

У контексті виконання публічного управління у сфері освіти слід розглядати як «суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у втіленні цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти» [6; 8; 9].

Публічне управління та адміністрування є ключовими компонентами розвитку українського суспільства. Аналіз практичних аспектів публічного управління в контексті України, її регіонів, бізнес-структур, освіти та громад, вказує на важливість вивчення взаємодії та взаємовідносин між державою та органами місцевого самоврядування. У контексті модернізації публічного управління у сфері освіти за допомогою інноваційних підходів, важливим стає впровадження мережевих освітніх методів та покращення якості освіти. Проте, сучасні наукові дослідження не достатньо висвітлюють важливі аспекти сучасної державної політики та управління соціально-економічним

розвитком регіонів, а також соціокультурні відтінки публічного управління.

Останніми роками онлайн-навчання стає все більш популярним, і воно дає численні переваги для державного управління. Онлайн-навчання забезпечує гнучкість, зручність й економічну ефективність, що дозволяє державним службовцям отримувати знання та навички, не порушуючи свій робочий графік. Змішане навчання, також відоме як гібридне навчання або *blended learning*, представляє собою педагогічний підхід, що комбінує традиційні методи навчання та використання інтерактивних технологій чи онлайн-ресурсів, також може підвищити якість освіти в державному управлінні [8; 9; 10].

Освітній процес, базований на принципах мережевої взаємодії, дає можливість адаптуватися до вимог сучасного інформаційного суспільства та активно еволюціонувати у його межах. Мережева освітня взаємодія конструюється як система взаємозв'язків освітніх учасників, яка сприяє розробці та впровадженню інноваційних моделей освітньої практики, адаптованих до сучасних умов. Вона також сприяє формуванню нових форм взаємодії для спільного використання ресурсів. У контексті мережевої освітньої взаємодії виробляється ефективна система взаємодій між учасниками освітнього процесу. Ця система сприяє створенню та впровадженню новаторських моделей освітньої практики, що відповідають вимогам сучасності. Більше того, вона сприяє народженню нових форм співпраці для спільного використання ресурсів. Цей підхід не лише стимулює креативність та інновації в освіті, але й сприяє адаптації освітнього процесу до змін у сучасному середовищі. Це відкриває нові можливості для взаємодії та вдосконалення освітніх практик у вимірах сучасного освітнього ландшафту [7; 8; 9; 10].

У системі галузевого публічного управління, з орієнтацією на мережевий підхід, виявляються характеристики такі, як добровільність встановлення взаємозв'язків між учасниками освітнього процесу та управлінськими структурами. Ключовою є рівноправність усіх учасників, що

підкреслює важливість рівного статусу в управлінській мережі. Неформальні взаємодопомога та партнерство надають можливість гнучкості та взаємодії, а їхнє існування визначається взаємодопомогою та спільними зусиллями для досягнення спільних цілей. Такий підхід підкреслює перехід від ієрархічного керівництва до горизонтально-мережних поліархічних відносин в системі управління.

Мережева освіта гарантує ефективний розвиток компетенцій і значно покращує доступ до знань. Вона робить соціальні інститути більш відкритими і сприяє фундаментальному підвищенню якості освіти та конкурентоспроможності освітніх закладів. Все це сприяє зростанню ролі освіти в мережевому суспільстві, перетворюючи освіту на важливий механізм формування та розвитку сучасного суспільства [11].

Мережева освіта утворюється на основі традиційної системи навчання, доповнюючи та модернізуючи її. Цей процес передбачає інтеграцію сучасних технологій, гнучкість у виборі освітніх траєкторій та акцент на взаємодії та співпраці. Мережева освіта використовує найкращі аспекти традиційного підходу, але вдосконалює їх, створюючи інноваційне та адаптоване середовище для навчання та розвитку здобувачів освіти. Такий синтез дозволяє враховувати вимоги сучасного суспільства та забезпечує більш ефективний шлях до отримання знань і розвитку компетентностей.

У наукових дослідженнях, що стосуються розробки стратегій управління розвитком освіти, зазвичай концептуально виділяють два напрями стратегічного планування, ураховуючи теоретико-методологічні основи проведеного аналізу.

Деякі дослідники розглядають перспективи розвитку освіти і відповідно стратегію управління її розвитком у межах концепції системи якісної освіти (В. Кізіма, А. Гуменюк, В. Роберт, Є. Князева, В. Рутай, В. Машбиць, Є. Малахін, С. Піпл, та ін.). Інші фахівці розглядають освіту як мережу в її концептуальному вимірі (Л. Горвнова, К. Ханаба, Н. Котубай та ін.). Дослідник І. Кніш пропонує «використовувати нове поняття офлайн-освіти як

системи, а онлайн-освіти - як мережі» [4; 8; 9]. Він вказує на те, що методологічною основою управління процесом становлення та розвитку змішаного навчання, як механізму для забезпечення якості освіти, є об'єктивна необхідність поєднання освіти як системи та освіти як мережі.

Методологічний аспект цього процесу виявляється на рівні концептуальних освітніх моделей шляхом адаптації системної парадигми освіти до сучасних інформаційних технологій і впровадження мережевої освітньої парадигми в реальну практику освітньої діяльності за допомогою вказаних технологій. Мережевий підхід докорінно міняє сутність і сферу застосування галузевого публічного управління. Він веде до переходу від ієрархічного управління до координаційних горизонтальних взаємодій. Цей перехід несе з собою ряд важливих моментів: відсутність сталої структури, набір механізмів мережевого управлінського впливу не може бути статичним, він потребує постійної рефлексії та перебудови. Таким чином, викликом для системи публічного управління стає здатність забезпечити баланс між освітньою системою й освітньою мережею при формуванні моделей змішаного навчання.

Освітні інновації мережевого підходу повністю мають змінити об'єкт публічного управління та його зміст. На цій підставі можемо наполягати на необхідності впровадження координаційної горизонтальної взаємодії та нових технологій таких, як гейміфікація, оцифрування інформації, інкапсуляція, для забезпечення ефективного переходу від ієрархічного управління та саморегулювання мережевих управлінських структур у сфері освіти та галузевого публічного управління.

Отже, поділяючи думки вчених [7; 8; 9; 12; 13], можемо відзначити, що виникає потреба у рекомендаціях для вдосконалення системи публічного управління й освітніх практик, спрямованих на підвищення якості освітніх послуг та забезпечення високого рівня освіти в умовах сучасної інформаційно-мережевої реальності, а саме:

1. Слід розвивати та впроваджувати координаційні горизонтальні

взаємодії як спосіб переходу від ієрархічного управління до більш гнучких й адаптивних мережевих структур (підсистем), зокрема, у межах національної інноваційної системи.

2. Доцільно впроваджувати інноваційні технології такі, як гейміфікація, оцифрування інформації, інкапсуляція та інші, для покращення ефективності та доступності освітніх послуг.

3. Необхідно забезпечувати гнучкість й індивідуальний підхід до освіти, ураховуючи різні рівні досвіду та потреби здобувачів освіти.

4. Варто систематично впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в управління й освітні процеси для підвищення ефективності та доступності навчання.

5. Потрібно створити гнучкі освітні програми й упроваджувати індивідуальні підходи до навчання, що враховують різні потреби та рівні досвіду службовців.

6. Важливою є підтримка цифрових платформ для навчання, які містять електронні підручники, відеолекції, тести тощо.

7. Доречно розробити систему ефективно оцінки та моніторингу успішності службовців, використовуючи інструменти аналізу даних та звітності.

8. Слід поширювати відкриті онлайн-курси та вебінари для підвищення рівня знань й обміну досвідом.

9. Слід забезпечувати співпрацю з експертами та партнерами для розробки та впровадження інноваційних освітніх програм.

10. Найголовніше варто гарантувати безпеку учасникам освітнього процесу, які змушені відчувати на собі наслідки війни.

Вищенаведені рекомендації можуть служити вихідним пунктом для подальшого розвитку концепцій і стратегій з удосконалення системи публічного управління й освітніх практик в умовах інформаційно-мережевої реальності та розвитку національної інноваційної системи. Формування освітніх мереж, мережевої освіти та мережевих освітніх просторів передбачає

глобальну управлінську трансформацію суб'єкта галузевого управління в мережевому інформаційному суспільстві, де на зміну інституціональній системі освіти приходить мережева освіта як постійний двосторонній комунікаційний процес. Це радикально розширює сферу управлінської діяльності, оскільки означає, що через проникнення в мережеву структуру суспільного життя освіта перетворюється на інтегративний соціокультурний феномен, який пронизує всі сфери сучасного суспільства, по суті стаючи способом людського існування та наповнюючи своїм змістом все осмислене життя особистості.

Висновки. Отже, дослідження положень чинного законодавства та наукових напрацювань у сфері обраної проблематики дозволило встановити актуальність питань щодо модернізації публічного управління в освітній сфері та необхідність упровадження інноваційних підходів до забезпечення якості освіти в мережевому середовищі. Наголошено на переході від ієрархічного публічного управління в цій сфері до координаційних горизонтальних взаємодій, зокрема, у межах національної інноваційної системи. З'ясовано, що в межах цієї системи одне з визначальних місць посідають підсистеми освіти та генерації знань, що вимагають використання новітніх технологій, упровадження гейміфікації, оцифрування та інших інструментів, що засвідчують потребу у системній та інтегрованій стратегії для забезпечення якості освіти в умовах мережевого суспільства. Надано рекомендації щодо вдосконалення системи публічного управління й освітніх практик, спрямованих на підвищення якості освітніх послуг та забезпечення високого рівня освіти в умовах сучасної інформаційно-мережевої реальності. На наше переконання, урахування цих рекомендацій може становити основу для подальших наукових та практичних досліджень із метою удосконалення системи публічного управління й освітніх практик згідно із вимогами інформаційно-мережевої реальності. Крім того, обґрунтовано врахувати надані авторські рекомендації під час корегування Концепції розвитку національної інноваційної системи, термін виконання якої спливає у 2025 році.

Література

1. Ганаба С.О. Мережна освіта: pro et contra // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. 2012. № 15. С. 119–124.
2. Голинська О.В. Мережева взаємодія як методологічна основа багаторівневого публічного управління в Україні // Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 106–111.
3. Концепція розвитку національної інноваційної системи : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/224444321>.
4. Книш І. Становлення нової вітчизняної парадигми освіти: off-line освіта як система vs on-line освіта як мережа // Вища освіта України. 2016. № 3. С. 42–49.
5. Наука, технології та інновації // Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення 12.04.2024).
7. Романовський О.Г., Мороз В.М., Домбровська С.М., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Дистанційна форма здобуття вищої освіти: аналіз думки студентів щодо якості, переваг і недоліків // Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 79, № 5. С. 276-295.
8. Січкаренко К.О. Мережева організація інноваційної діяльності : наукова доповідь. НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2015. 48 с.
9. Хмиров І.М. Державне регулювання сучасною практикою дистанційного навчання // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2018. Вип. 2. С. 176-183.
10. Шевченко С.О., Шульга Н.Д. Публічне управління в освіті: використання мережевої форми в контексті змішаного навчання // Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. № 3. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/171217685433.pdf>.
11. Armand Heijnen, Rob van der Vaart, Bert van der Zwaan. Places of engagement : reflections on Higher education in 2040 : a global approach. AUP, Amsterdam. 2018. 217 p.
12. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S.,

Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.

13. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // *Revista San Gregorio*. Núm. 42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>. (Accessed 12 April 2024).

14. Pomaza-Ponomarenko A., Kryvova S., Hordieiev A., Hanzhuk A., Halunko O. Innovative Risk Management: Identification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management // *Economic Affairs*. 2023, vol. 68(4), pp. 2263–2275.

References

1. Ganaba, S.O. (2012), “Online education: pro et contra. Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University”, *Naukovyy visnyk Volyns'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. Filosofs'ki nauky*, vol. 15, pp. 119–124.

2. Golynska, O.V. (2019), “Network interaction as a methodological basis of multi-level public administration in Ukraine”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 106–111.

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2009), Resolution "The concept of the development of the national innovation system", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/224444321> (Accessed 12 April 2024).

4. Knysh, I. (2016), “Formation of a new national paradigm of education: off-line education as a system vs on-line education as a network”, *Vyshcha osvita Ukrayiny*, vol. 3, pp. 42–49.

5. State Statistics Service of Ukraine (2024), “Science, technologies and innovations”, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 April 2024).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), Law of Ukraine "On Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 12 April 2024).

7. Romanovsky, O.G., Moroz, V.M., Dombrovska, S.M., Grenj, L.M. and Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2020), “Distance form of obtaining higher education: analysis of students' opinions regarding quality, advantages and disadvantages”,

Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya, vol. 79, issue 5, pp. 276-295.

8. Sichkarenko, K.O. (2015), *Merezheva orhanizatsiya innovatsiynoyi diyal'nosti: naukova dopovid* [Network organization of innovative activity: scientific report], NAN Ukrayiny, DU "Instytut ekonomiky ta prohozuvannya NAN Ukrayiny", Kyiv, Ukraine.

9. Khmyrov, I.M. (2018), "State regulation of the modern practice of distance learning", *Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrayiny. Seriya : Derzhavne upravlinnya*, vol. 2, pp. 176-183.

10. Shevchenko, S.O. and Shulga, N.D. (2024), "Public administration in education: the use of the network form in the context of blended learning", *Publichne administruvannya ta natsional'na bezpeka*, vol. 3, available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/171217685433.pdf> (Accessed 12 April 2024).

11. Heijnen, A., van der Vaart, R. and van der Zwaan, B. (2018), *Places of engagement : reflections on Higher education in 2040 : a global approach*, AUP, Amsterdam, Netherlands.

12. Pomaza-Ponomarenko, A., Taraduda, D., Leonenko, N., Poroka, S. and Sukhachov, M. (2024), "Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense", *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, vol. 14, issue 1, pp. 216–220.

13. Pomaza-Ponomarenko, A., Hren, L., Durman, O., Bondarchuk, N. and Vorobets, V. (2020), "Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society", *Revista San Gregorio*, vol. 42, available at: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc> (Accessed 12 April 2024).

14. Pomaza-Ponomarenko, A., Kryvova, S., Hordieiev, A., Hanzhuk, A. and Halunko, O. (2023), "Innovative Risk Management: Identification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management", *Economic Affairs*, vol. 68(4), pp. 2263–2275.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2024 р.